

İLK KAN

Burak Özdoğan

Ön Söz	2
“Burası bizim oradan en az bir asır geride!”	3
İlk çıkışı yapma şerefi.....	5
Emre ne oldu?	7
Bir İngiliz’in günlüğü ve gelmeyen üçüncü	9
İlk Kan üzerinde ilk ve son kez	10
Puma ayakkabılar içinde yetenekli bir çomar	11
Fermuar açılınca.....	12
Dokuz ay... Ve bir gün fazlası	13
‘Son darbe’	15
İlk Kan’da depoyu fulllemek?.....	15
“Beni öldürmeyen şey beni güçlendirir.” – F.Nietzsche	17
Vızznnn! Vızznnn!.. Vızznnn! Vızznnn!.....	18
İlk Kan’ın üzdüğü toy bir genç adam	19
Diğerlerine gelince... ..	21
İLK KAN ÜZERİNE NELER SÖYLEDİLER.....	23
Son Söz	25
Fotoğraf Albümü	25
TEŞEKKÜRLER!!!	26

Ön Söz

Burak Özdoğan çok yetkin anlatım diliyle, Türkiye'deki kaya tırmanışlarının sanki tüm tarihini, İstanbul Ballıkayalar'daki tek bir rotaya sığdırıp veriyor. Rota bugünün ölçülerine göre çok zor değil, hatta çok albenili de sayılmaz, ama zaten bu yazının bütün güzelliği de tam burada yatıyor. Soluk almadan okuyorsunuz, bittiğindeyse tek şikâyetiniz bitmiş olması oluyor.

Olaylar 1970'li yılların hemen başlarından günümüze kadar geliyor. Önce, Türk dağcılığının şu andaki genelinin hiç tanımadığı insanlar oynuyorlar, ardından şimdilerde kendileri efsane olmuş isimleri en çomar halleriyle sahnede görüyoruz ve nasıl büyüdüklerine şahit oluyoruz.

Burak, bu kısacık yazı için bir yıldan fazla araştırma yaptı. Okuyunca bunların hiç de boşa gitmediğini göreceksiniz. Aynı, spor rotalarda olduğu gibi, çıtayı bir değil, birkaç basamak yukarılara taşıdı. Umarım ardından hem kendisi başka yazıları ile bize ışık tutmaya devam eder hem de genç dağcılarımız, bu örnekten hareketle, yazılı tarihi olmayan dağcılığımızı kâğıda dökmeye başlarlar.

Burak, ellerine sağlık.

Haldun Aydıngün,
29 Mart 2011, İstanbul

İlk Kan

“Burası bizim oradan en az bir asır geride!”

1987. Gebze, Ballıkayalar Kanyonu. Yaz sonu-sonbahar başı arasında meçhul bir gün. Öğleden sonra. Hava bulutlu. Sıcak. İki genç adam. Sırtlarında birer çanta. Kanyonun sağ yamacında art arda yükseliyorlar. Adımları sık; tez canlı. Önlerinde dar, silik bir patika uzanıyor. Çalı çırpının içinden, kayalıkların üzerinden... Zikzaklar çize çize... Ta aşağıda yeşilimtırak berraklıkta bir dere kıvrılmakta; gürül gürül uğultusu kulakları dolduruyor. Aylardan ya Ağustos ya Eylül. Yani, 1987 Ağustos'u ya da Eylül'ü. 80 Darbesi'nin üzerinden yedi sene geçmiş. Siyasi yasaklar ya henüz kalkmış ya da kalmak üzere. Çok değil, altı yedi hafta sonra Türkiye sandık başına gidecek, Anavatan Partisi tek başına iktidara gelecek. Soğuk Savaş? Bitmiş değil; fakat son demlerinde. Buna karşın bir iki ay evvel Mathias Rust isimli çılgın bir Alman amatör pilot, Cesna tipi uçağıyla Moskova'nın göbeğine, Kızıl Meydan'a inmiş. Ruslar şaşkın! Amerika'da ise Michael Jackson'ın yıldızı bir kez daha parlıyor: 30 milyondan fazla satacak BAD albümü raflardaki yerini şimdilerde almış. Türk dinleyicisi plaklar alacak, kasetler dolduracak ve kısa zaman sonra “Who's BAD!” ya da “KUZ BEE!” diye bağırmaya başlayacak. Evet; kasetçiler, plakçılar var Türkiye'de; elbette var! *Commodore 64* ev bilgisayarları satan dükkânlar, yolu Taksim'e düşenlere Amerikalıların yediği hamburgerlerin tıpkısını sunan McDonald's üniformalı elemanlar, pek çok gencin düşlerini süsleyen kırmızı keten bezli, cırt cırtlı ithal American Eagle spor ayakkabılarını teşhir eden vitrinler... Var bunlar. Fakat dağcılık malzemeleri satan tek bir mağaza yok. Neden? Gerideyiz! 1980 senesinde biz Türkiye'de darbe imalatıyla meşgulüz, 'onlar' aynı sene İspanya'da Boreal isimli şirketin imalathanesinde kaya tırmanış ayakkabısı üretiyorlar. 80'lerin ortalarında ülkemizin tırmanışa meraklı bir avuç maceracı genci belki de kendi sikkelerini dökmek için denemeler yaparken, okyanusun öte yakasında Yvon Choinard ve Tom Frost ikilisi çoktan (1976'daⁱ) eksantriklerin patenti almışlar bile. Ray Jardine yaylı-takozları (friend) icat ettiğindeyse sene sadece 1978!ⁱⁱ Evet; 1987 Türkiye'sinde kaya tırmanışı malzemeleri satan tek bir dağcılık mağazası yazık ki yoktu işte; yoktu ama gene de Türk dağcılık tarihinin ilk yaprakları yavaş yavaş mürekkep kokmaya başlamıştı artık. Dikkate değer pek çok işe imza atmakta olan Anadolu Dağcılar Birliği(ADB) üyeleri başta olmak üzere tırmanmaya meraklı az sayıda genç âdeta günün olanaklarını zorluyorlardı: Recep Çatak ve Ömer Tüzel 1980'de Direktaş Kuzey Duvarı'nın ilk tırmanışını gerçekleştirmişler, aynı ikili 1981'de Parmakkaya'nın 20 metre altından geri dönmüşlerdiⁱⁱⁱ. 1984'te Aladağlar Kızılkaya'nın ilk ve ikinci kış tırmanışları gerçekleştirilmişti. 1986'da Lahit Kaya kuzey yüzü ilk Türk çıkışı yapılmış ve gene 1986'da Alman tırmanıcı Martin Krawielicki ile Sezer Domaç ip birliği yaparak kilit ip boylarını Martin'in lider tırmandığı Parmakkaya'nın ikinci çıkışını tamamlamışlardı. Bir sene sonra Batur Kürüz, Direktaş zirvesine güney yüzden solo kış çıkışı yaparak dikkatleri topladı. Dağlarımızda bu gelişmeler yaşanırken ADB'liler hatırı sayılır bir girişimde bulunmuşlar, Türkçe bilgi bulmanın imkânsız olduğu böyle bir dönemde dağcılık üzerine Türkçe bültenler yayınlamaya başlamışlardı.^{iv} Toparlarsak 1987 yılına gelindiğinde Türkiye'de 'dağcılık' artık belli bir yere doğru ilerliyordu. Öte yandan “Türk kaya tırmanışçılığı perspektifinden bakıldığında serbest tırmanışta çıta hâlen VI derece zorluğunun ötesine taşınamamıştı.” söylemi de herhalde yanlış olmayacaktır. O tarihte gerçekleştirilebilen ender adetteki serbest tırmanışların tamamı geleneksel stildeydi ve sikke şangırtılarıyla çekiç çınlamalarının armonik ahengi içinde yapılıyordu. Spor tırmanışın adı sanıysa şüphesiz henüz yoktu Türkiye'de.

Patika iki genç adamı dere tabanından epeyce yukarıya, sarp kayalarının hemen dibinde uzanan dar bir terasa ulaştırdı. Ballıkayalar Kanyonu'nun sağ tarafındaki, grilerin ve sarıların alaca bulaca renk verdiği şu heybetli kaya bandının dibine yani. İki genç, alışık olmayanların içini ürpertebilecek boşluk hissiyle ve kanyonun bakir manzarasına hâkimiyetiyle doğal bir bakacak olan terasın orta yerinde durdular. Çantalar indi. Sırtlar hafiften terlemiş. Fermuarları açıldı çantaların; içlerinden şangır şungır bir dolu kaya tırmanış malzemesi çıktı: Renk renk perlonlar, eksantrikler, kaba kesimli takozlar, kan kıvılcı bir tırmanış ipi... Diyeceksiniz ki *"Türkiye'de dağcılık malzemesi satan tek bir mağaza yokken bunlar da nereden geldi peki!"* Hemen söyleyeyim:

İngiltere'den.

Çünkü bu iki genç adamdan biri İngiliz. David. David Smeaton. Otuz dört yaşında. Kısa kesim kumral kıvrıkcak saçlarıyla, Güneş'te kararan kocaman kolomatik camlı gözlüğüyle, geniş omuzlu, iri kemikli fit bir İngiliz centilmeni. Türkiye'ye ayak basalı yaklaşık beş ay olmuş. Nisan'da gelmiş. Aşağıda, kanyonun ağzına yakınlarda bir yerde park halinde bıraktığı bronz renkli Volkswagen Polo otomobiliyle ta İngiltere'den İstanbul'a kadar kız arkadaşı Sarah ile direksiyon sallamışlar. David ve Sarah ilk kez 1986'da turist olarak geldikleri Türkiye'yi o kadar çok sevmişler ki aradan daha bir sene geçmeden kapağı İstanbul'a atmışlar. David, Marmara Üniversitesi'nde İngilizce öğretmenisi olmuş, Sarah da Kadıköy Anadolu Lisesi'nde biyoloji öğretmenisi. David doğayı, tırmanmayı çok seviyor; ilk iş olarak daha evvel yaptığı yazışmalar sayesinde yönlendirildiği Türkiye Dağcılık Federasyonu İstanbul temsilcisi ve İstanbul Üniversitesi Dağcılık Kulübü'nün kurucusu olan Atilla Erdemli ile irtibat kurmuş. Atilla Erdemli o tarihte aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünde doktoralı Araştırma Görevlisi. Düzenli olarak Ballıkayalar'a gidiyor, tırmanışa hevesli gençlerle eğitimler düzenliyor. Nihayetinde A.Erdemli ve David buluşmuşlar. Birlikte Ballıkayalar Kanyonu'na gitmişler. David, orada bir araya gelen öğrencilere uygulanan eğitimleri, kanyonda tırmanmaya çalışanların 'alpinizm' adı altında yaptıkları pratikleri ve özellikle de sikke kullanımındaki bonkörlüğü gördüğünde gözlerine inanamamış. Dudağını bükmüş, kendi kendine mırıldanmış: "Burası bizim oradan en az bir asır geride!"

Yadırgamamak lazım; 1987 Ballıkayalar'ının David'in gözüne bu biçimde görünmesini doğal karşılamak lazım. Çünkü geldiği yerde, yani İngiltere'de kaya tırmanışı hakikaten başka bir boyutta o tarihlerde. Mesela Johnny Dawes geleneksel stilde X derecelik rota açmış('The Indian Face'), John Dunne IX+/X- zorluğundaki 'Marrowbone Jelly' rotasını ilk-görüşte(on-sight) çıkmış. Ve bu çıkışların hepsi geleneksel stilde yapılmış üstelik de hiçbirinde -âdet olduğu üzere- sikke kullanılmamış^v. Kraliçenin topraklarında durum böyleyken dünyanın başka yerlerinde de çarpıcı gelişmeler olmakta; özellikle spor rotalarda fırtınalar esiyor. Wolfgang Güllich X derecelik 'Punks in the Gym'(Mt. Arapiles) rotasını ve Antoine Le Menestrel, X derecelik La Rage de Vivre(Boux) rotalarını açmışlar. Yakın zamanda Wolfgang Güllich dünyanın ilk XI-'si olan 'Wallstreet'i tırmanmış. O gün itibariyle yerküredeki en sert rota bu! Dört sene sonra Wolfgang Güllich'in Action Direct'i tırmanarak çıtayı XI dereceye taşıyacağını ve gene aynı Wolfgang Güllich'in altı sene sonra John J. Rambo karakterine hayat veren Stallone'ye Cliffhanger filminde dublörük yapacağını henüz kimsecikler bilmiyor.

Ama biz kaldığımız yere, Ballıkayalar'a geri dönelim şimdi.

İlk çıkışı yapma şerefi

David Smeaton elindeki takoz setini gayri ihtiyari tartarken bakışlarını hemen önünde yükselen kayalara dikmişti. Kafasını uzun süredir meşgul eden bir tırmanış hattıydı süzdüğü; doğal bir hat! Aralanmış kitabı andıran dihedralimsi karakteriyle kanyonun en tepesine kadar uzayıp giden 35-40 metrelik bir serüven! Serpiştirilmiş çatlak sistemleriyle, düz yüzeyleriyle, kovuklarıyla, yukarıdaki ufak tavanın perdelediği ve tırmanıcıları nelerin beklediği kestirilemeyen o bilmecemsi pasajıyla... İştahını kabartıyordu David'in! Ama onu asıl heyecanlandıran şey bu hattın henüz çıkılmamış olmasıydı. Evet; Ballıkayalar'da tırmanan başkaları da bu hattı fark etmişler, onu deneyecek cesareti kendilerinde bulmuşlar, tırmanmak için kolları sıvamışlardı. Fakat rivayet oydu ki:

Henüz bunu başaran olmamıştı.

Böyleydi rivayet.

Aslında David'in alıcı gözüyle baktığı bu hat büyük olasılıkla ilk kez 1972 senesinde, yani o günden ta on beş sene evvel şimdilerde adı çoktan unutulmuş bir tırmanıcı tarafından denenmiş, hatta belki de tırmanılmıştı. Bugün Ballıkayalar'ı keşfeden tırmanıcıların başında anılan Mustafa Aktar adındaki üniversite öğrencisi, bir yaz tatilinde kanyondaki pek çok hattı günün birinde dağlara gidip "uzun duvar tırmanışları yapacağı" düşüyle antrenman olsun diye tırmanmayı denemişti. Arkadaşlarıyla birlikte yaptığı bu tırmanışların neredeyse tamamını yapay tekniklerle gerçekleştirdi. O dönem İngiltere'de okumakta olan Mustafa'yla arkadaşları yurt dışından temin ettikleri boy boy sikkelerle, ip ve hatta o tarihte Türkiye'de temin edilemeyen alüminyum merdivenlerle Ballıkayalar'ın bakir kayalıklarında limitlerini zorladılar. Onlarca hat denediler. Kimilerini çıktılar, kimileriniyse çıkamadılar. David'in gözüne kestirdiği bu hattı da büyük olasılıkla ilk kez Mustafa Aktar denemiş, belki de tırmanmıştı:

"(...)aradan 40 yıl geçti, her şeyi tam ayrıntısıyla hatırlamam mümkün değil. (...) 1972'den başlayarak yaptığımız çeşitli tırmanışları bugünlerle karşılaştırdığımızda biraz fazla 'aletsel' kaldığını kabul etmek gerekir. Ama bu rotaların çoğunu hatırladığımı sanıyorum." – Mustafa Aktar, 9 Şubat 2011

"(...)aşağıdan itibaren ¾'ü kesin olarak benim yapay tırmanış ağırlıklı olarak çıktığım rota. En üst kısımdaki ¼ 'lük bölüm ise büyük olasılıkla aynı, ama bu son kısmı tam olarak hatırlayamadığımı söylemem gerekir. (...)O rotada bolca sikke ve bir veya iki tane de takoz kullandığım aklımda kalmış." – Mustafa Aktar, 4 Şubat 2011

Mustafa Aktar, 1972 yılında yaptığı dönemin Türkiye'si için sıra dışı denilebilecek bu işlerin ardından kanyona olan ilgisini zamanla kaybetti ve bir süre sonra da Ballıkayalar'a gelen tırmanıcıların ancak ismen bilebildikleri meçhul bir karakter olarak anılır hâle geldi. Gerçekleştirdiği ilk çıkışları önemsememesi ve bunları kayıt altına almaması nedeniyle açtığı rotalar zaman içinde unutulup gittiler. Yeniden keşfedilene dek üzerlerine ölü toprağı serpildi.

İşte, David'in koyu gözlük camlarının ardından derin derin süzdüğü ve karnında kelebekenmeye neden olan hat da belki Mustafa Aktar'ın seneler evvel el sürdüğü o meçhul rotalardan biriydi. Belki... Çünkü bu hat hakkında bilinen yegâne şey, zaman zaman denendiği fakat çıkılmamış olduğundan

ibaretti sadece. Dönemin bir avuç tırmanıcısı kendi yöntemleriyle denemeler yapmışlar ama başarılı olamamışlardı. Üstelik bu denemelerden biri az daha ölümle noktalanıyordu: Seksenli yılların öne çıkan tırmanıcılarından Mehmet Yüregilli söz konusu hat üzerinde epey yükseldikten sonra zor pasajlardan birinde aniden düşmüş, çaktığı sikkelerden birkaçı peş peşe yerlerinden fırlamış ve Mehmet Yüregilli'nin rota üzerinde kızak gibi kayarak sert bir darbeye yere çarpmasıyla noktalanmıştı. Yüregilli, tırmanış esnasında sikke ağırlıklı malzeme taşıdığından büyük bir gümbürtü koptu. O sırada kanyonun karşı tarafında tırmanmakta olan gene dönemin sıkı tırmanıcılarından Rifat Başar kazayı görür görmez soluğu Mehmet'in yanında aldı. Mehmet'i itinayla kanyonun girişine taşıdılar. Ambulansla hastaneye gönderdiler. Mehmet Yüregilli şanslıydı; kazayı kırık çukuk olmadan atlattı. Fakat o gün tırmanışta kullandığı ayakkabıları bir daha giyemeyecekti; tabanları tamamen erimişti.

Hem sabıkasıyla, hem vaat ettiği meydan okuyucu tırmanış deneyimiyle ve hem de sunduğu 'bir ilk çıkış yapabilmek' fırsatıyla burnunun dibinde hodri meydan yükselen hat gayet anlaşılır bir tırmanıcı içgüdüleriyle David'i mıknaş gibi kendine çekiyordu; alabildiğine cezbediyordu onu.

Hangi tırmanıcıyı etmezdi ki!

Ne var ki yalnız değildi David. Yanı başında benzer arzuları gönlünden geçiren bir başkası daha vardı. David'den on iki yaş daha genç olan, tırmanışa sadece bir-bir buçuk sene evvel başlamış bir tırmanıcı: Emre Altoparlak. Yirmi iki yaşında, altmış kilo ağırlığında, bir hayli atletik, sapsağlam bir delikanlı. O da tıpkı David gibi başını kaldırmış, gözlerini kısmış, hattın üst kısımlarını inceliyordu. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde öğrenciydi Emre. Otostopçuluk, kampçılık, doğa sporları kulübü derken dağcılığa bulaşmıştı. Ballıkayalar'ın müdavimlerinden Rifat Başar'la tanışmış, birlikte tırmanmaya başlamışlardı. Son zamanlardaysa David'le beraber ipe girmektedirler. Emre, David Smeaton'un belki sadece Ballıkayalar için değil Türkiye için bile yeni sayılabilecek 'sikkeless geleneksel tırmanış' stilini sorgulama gereği duymadan kolaylıkla benimsemişti. İkili, bir süredir kanyondaki rotalarda çekiç darbeleri ve sikke şangırtılarından arınmış çıkışlara imza atmaktaydılar. Dikkatler yavaş yavaş üzerlerine dönmeye başlamıştı. Her rotaya lider giriyorlar, hiç çekinmeden tekrar tekrar takozların üzerine lider düşüyorlardı.

"Çok düştük Burak! Çok düştük. Davul'da, Büyük Balkon'da... Çok düştük!" - Emre Altoparlak, Şubat 2011

Aslında hem David hem de Emre bir süredir gözlerine kestirmişlerdi bu hattı; uzaktan uzağa incelemişlerdi. Pasajları hakkında tahminler yürütüyorlardı. Girmek, şanslarını denemek için doğru zamanı kolluyorlardı. O güne kısmet oldu bu. 1987'nin yaz sonu-sonbahar başı arasındaki o meçhul güne.

Emre'yle David sabahtan kanyonun karşı tarafındaki kayalıklarda tırmanmışlar, sonra bir mola sırasında birbirlerinin gözlerinin içine parıltılarla bakmışlar ve "Haydi! Girelim mi?" dedikten sonra toparlanıp heyecanla kanyonun diğer tarafına, işte, henüz adı sanı olmayan bu hattın altına kapağı atmışlardı. Soyundular, dökündüler, malzemeler çıktı, kasklar takıldı, ip açıldı... Her şey hazır; hazır ama... İyi de rotaya kim lider girecekti peki?!

Sorunu centilmence, yazı tura atarak çözdüler: 11 gramlık tırtıllı bir 100 Türk Lirası havada fırl fırl döndü,döndü,döndü... onu fırlatan ele geri döndü. Yazı mı tura mı? Baktılar. Şans Emre Altoparlak'a gülmüştü.

David, evvela İngiltere'den getirdiği telli takoz setini sonra da ipin ucunu Emre'ye uzattı. Emre ipe bağlandı. Sonra yere oturdu, ona Rifat Başar'ın yurt dışından getirdiği EB marka Gratton modeli kaya tırmanış ayakkabılarını giydi. Görenlerin dudaklarını uçuklatacak büyüklükteki Troll marka toz torbasının büzgüsünü gevşetti. Ellerini kumaş torbaya daldırıp çıkardı, avuçlarını birbirine şaklattı. Şimdi David Sematon, dağılmakta olan ince bir magnezyum karbonat toz bulutunun içinden rotanın ilk hamlelerini yapmakta olan ip partneri Emre Altoparlak'ı heyecanla seyrediyordu.

Emre ne oldu?

Kendi çapında bir boulder problemiyle başladı rota. Pek de kolay sayılmazdı. Emre sağ yüzeyden de faydalanarak yaklaşık üç metre kadar piaz^{vi} tekniğiyle tırmandı, çatlağın içinden çıkıntı yapan irice bir taşa ulaştı. İlk emniyet aletini ancak biraz daha yükselip bu taşın üzerine basacak konuma geldiğinde takma şansı bulabildi. Buradan sonra çatlak sistemi hafifçe sağa büküldüğünden Emre'nin gövdesini dışa atıyordu; işleri biraz daha zorlaştırıyordu. Böylece devam eden beş-altı metrelik bir tırmanışın ardından Emre rotadaki ilk kovuğa ulaştı. Dinlenme imkânı veren oldukça güzel bir mola alma noktasıydı burası. Kovuğun içine birkaç takoz yerleştirdikten sonra uzun uzun dinlendi Emre; tekrar tekrar kollarını salladı, olduğu kadarıyla sırtını kovuğa yasladı. Takiben, yukarıdaki o tavana kadar devam eden zorlu bir dihedral uzanıyordu şimdi önünde. Bu bilmececi pasaja endişeyle karışık baktıkça daha da çok dinlenesi geliyordu Emre'nin. Derin ve düzenli soluklarının yankısını kovuğun karanlığı aç bir zebani gibi yutuyordu. Böylece bekledi Emre; bekledi, bekledi, bekledi... Neden sonra yüzünü aşağı döndü, David ile işaretleşti ve tırmanmaya başladı.

Soğukkanlıydı. Bir yandan oldukça zayıf kalan ayak hamleleriyle baş etmeye çalışıyor bir yandan da çatlak sistemine takoz yerleştirme savaşı veriyordu; ama sinirlerine son derece hâkimdi Emre. Emniyetini almakta olan David de alabildiğine temkinliydi; yanına Rifat Başar, David'in kız arkadaşı Sarah ve birkaç kişi daha toplanmıştı; hepsi pür dikkat Emre'yi seyrediyorlardı. Emre peş peşe gelen seri hamlelerle yükselirken önündeki kaya yüzeyinde acı bir fren yapmış otomobilin uzun lastik izlerini anımsatan o iki adet siyah çizgiyi ya gördü ya da görmezden geldi. Bunlar, Mehmet Yüregilli'nin geçirdiği kazada düşerken rota üzerinde bıraktığı izlerdi.

Sonradan çürüğe çıkan ayakkabılarının taban izleri.

Emre nihayet meşakkatli dihedrali aştı; aştı ama sırada sola doğru devam eden bir yan geçiş vardı şimdi. Yorgundu; ve bu yorgunluğun üstüne çikletten çıkarcasına gelen pasajın tutamakları şifa öncesi acı ilaçların içilmesini gerektiren bir reçeteyi andırıyordu âdeta!

Emre, ilk kovuktan beri gitgide sertleşen rotanın esas kilidiyle karşı karşıyaydı!

Bereket; tam da dihedralin bittiği bu noktada oldukça iyi bir emniyet noktası buluverdi. Hemen sağlam bir takoz yerleştirip güvenli bir ara emniyet aldı. Kaybedecek vakti yoktu; kolları anbean tükeniyordu. Hamlesini yaptı. Saniyeler sonra vücudu epeyce küçülmüş bir pozisyondayken sarsıcı bir kalkışla yukarı uzanarak ters dönmüş yapraklı bir tutamağı kavradı. İşte bu son hamle, rota üzerinde o ana kadar yaptığı en zor hamle olmuştu. Sola yönelen birkaç başka hamleyle birlikte tavanı aştı, küçülmesini gerektiren bir pasajı daha geride bıraktıktan sonra nihayet derin bir nefes alabildi. Emre rahat bir bölgedeydi artık. İki tane takoz yerleştirip çabucak güzel bir askı istasyon aldı burada. Görünen o ki: En şiddetli çarpışma bitmişti.

Şimdi sıra David'deydi.

David ilk kovuğa problemsiz şekilde vardı. Sıkıntı yaşamadı. Takozları toplamaya devam ederek dihedrale girdi fakat çok yükselemeden tıkanı. İpe oturmak, dinlenmek istedi. Sonrasında bir miktar daha yükselecek, kilit pasajı geçerken tekrar dinlenme ihtiyacı hissedecekti. Gününde değildi David. Yorgundu. Emre'nin yanına ulaştığında artık iyice tükenmişti. İki arkadaş askı istasyona girdiler. Kanyon tabanından yetmiş metre kadar yukarıda sarp kayalara tünemiş iki kartal gibiydiler. Başlarını yukarı kaldırıp rotanın geri kalan kısmına baktılar; oldukça kolay gözüküyordu. Emre, David'e döndü: "İlk ip boyunu ben gittim David; şimdi sıra sende, rotayı sen tamamlayiver." dedi nazikçe. David pek istekli gözüküyordu; ama Emre arkadaşça üstelleyince David "O.K!" dedi. Takozları üzerine aldı. Tırmanmaya başladı.

Her şey yolunda gözüküyordu. Zaten ikisi de biliyorlardı ki işin zorlu kısmı çoktan geride kalmıştı; rotanın bundan sonrası streten uzak, kolay ve keyifli bir tırmanıştan ibaret olacaktı. Ne var ki hiç hesapta olmayan bir şey geldi başlarına. David, askı istasyondan bir-bir buçuk metre kadar yükselmişti ki bir anda "SHIT!" diye bağırdı; bağırmasıyla kayadan ayrılması bir oldu. Âdeta uçarcasına Emre'nin kafasının üzerinden geçti. Kilit pasajın altına kadar süzülerek alçaldığı sırada Emre'nin ipi kilitlemesi sayesinde sert bir sarsıntıyla duruverdi. Henüz hiçbir ara emniyet takmamış olduğundan düşüşün tüm şoku askı istasyona binmişti. Sistemin tamamı 2'lik bir düşme faktörü yemişti. Emre de, David de bunun ne demek olduğunu bildiklerinden bakışları hemen askı istasyonu taşımakta olan takozlara çevrildi. Korkmuşlardı.

"David istasyon seviyesinin altına kadar indi. Yaklaşık 1.5-2 arası bir fall faktör(düşüş faktörü). O zaman bayağı bir paniklediğimi hatırlıyorum." - Emre Altoparlak, 31 Ocak 2010

Rotanın geri kalanını Emre tamamladı. Son hamlesini de yapıp kanyonun sağ kanadındaki devasa kaya kütesinin zirvesine ayak bastı. Başarımlığının beslediği duygu selinin taptazeliliğiyle orada yapayalnız dikilirken kulağında kayaların dibinden yükselen alkış seslerinin yankısı çınlıyordu. Mutluydu Emre; üzerinden önemli bir yük kalkmıştı. Bir süredir gözlerine kestirdikleri ve kafalarını meşgul eden hattı tırmanmış olmanın coşkusunu yaşıyordu. Üstelik rotayı ilk görüşte çıkmıştı. İlk denemede! İlk temasta!

"Seviniyorsun Burak... Tabii ki seviniyorsun. Ama piyangodan 30 milyar da çıkmadı!" - Emre Altoparlak, Şubat 2011

Neden sonra David de Emre'nin yanına ulaştı. İki arkadaş yaptıkları çıkıştan dolayı uçurumun kenarında birbirleriyle tebrikleştiler. Haklı bir gururu paylaştılar. İplerini toplayıp patikadan aşağı geri indiklerinde onları alkışlayan arkadaşlarının ilk dikkatlerini çeken şey Emre'nin hâli oldu: Yüzü gözü her tarafı çizik, yara bere içindeydi. Şaşırdılar: "Emre ne oldu?"

Nerede ne zaman böylesine hırpalamıştı kendini; işin aslı Emre de tam olarak hatırlamıyordu. Kilidi geçerken mi olmuştu? David düştüğünde mi? Bilemedi. Fakat onun bu 'Rambovari' görüntüsü o ana kadar herhangi bir adla çağrılmayan rotaya isim koyarlarken esin kaynağı oldu. Üzerinde kafa yormaya gerek duymadan rotanın adını koydular: "İlk Kan" Efsanevi Rambo serisinin ilk filmi, 'First Blood.'

Emre rotanın zorluk derecesini hesap ederken daha evvel takozla tırmandığı Davul ve Percussion rotalarını referans aldı. Böylece, Ballıkayalar Kanyonu'nda kelimenin tam anlamıyla klasikleşecek bir geleneksel rotaya ruh üflenmiş oluyordu:

Türk tırmanış perspektifinden bakıldığında dönemi için oldukça üst düzey sayılabilecek nitelikteki böyle bir rotayı çıkabilmiş olması, üstelik de tırmanışa başlamasının üzerinden hepi topu bir buçuk sene geçmişken ve hem de ilk görüşte çıkabilmiş olması Emre Altoparlak'a anlaşılabilir ölçüde özgüven aşılamıştı. Sikke kullanmadan; sadece takoz, eksantrik gibi ara emniyetlerden yararlanarak gerçekleştirdikleri serbest stil çıkışlarla David, Emre ve birlikte tırmandıkları arkadaşları rüştlerini günbegün daha da ispatlıyorlardı. Öyle ki, bu başarılarının ardından o güne kadar pek de dikkate alınmayan genç tırmanıcılara dönemin önde gelen dağcılarının yaklaşımları da farklı bir boyut kazanmaya başladı:

"Bu, benim hem İstanbul hem de İstanbul dışında tanınmama çok yardımcı oldu. Zira Ankara ADB ile(Recep Çatak, Batur Kürüz, Ömer Tüzel) görüşmelerimiz onun sonrasında başladı ve [Şakayla karışık gülümseyerek söylüyor] burunlarından kıl aldırmayan bu adamlar karşılarında ben ve Rifat Başar gibi rüştünü ispatlamış tecrübeli tırmanıcılarla ortak dağ programı yapmakta hiçbir tereddüt yaşamadılar. Sonrasında Aladağlar'da birçok çıkışa imza attık." - Emre Altoparlak, 31 Ocak 2010

Emre Altoparlak ve David Smeaton, 'İlk Kan' başarılarının üzerinden bir sene kadar sonra Aladağlar'da Parmakkaya'nın üçüncü çıkışını gerçekleştirdiler. Kilit ip boylarının tamamını Emre lider tırmandığı için UIAA kurallarına göre bu tırmanış Parmakkaya'nın ilk Türk çıkışı olarak tarihteki yerini aldı.

Bir İngiliz'in günlüğü ve gelmeyen üçüncü

4 Kasım 1989, Pazar günü 'İlk Kan' rotasının dibinde bu sefer başka bir İngiliz tırmanıcı, Gavin Taylor kaya tırmanış ayakkabılarının bağcıklarını sıkıyordu. 'İlk Kan'ın ilk çıkışından bu yana yaklaşık iki sene geçmişti ve rota hâlâ tekrar edilmemişti. Gavin toz torbasını beline bağlarken emniyetini almak için hazırlanan kişiye tanıdık bir isim, Emre Altoparlak'tı. David Sematon'sa orada değildi. O günlerde ortalıkta da pek gözükmüyordu. Bir sene kadar evvel paragliding sporuna merak sarmıştı; tırmanıştan çok paraşütüyle uçmaya zamanını ayırıyordu. Bu arada geçen iki yıl içinde Türkiye dağcılık malzemesi satan bir mağazaya da kavuşmuştu: 1988'de İstanbul, Kızıltoprak'ta Oral Ülkümen ve eşi Lin, Linosport'u açmışlardı. Bununla beraber 'İlk Kan'da ciddi bir kazayı ucuz atlatan Mehmet Yüregilli de arkadaşlarıyla birlikte küçük bir atölyede dağcılar için sırt çantası üretimine başlamıştı.

O Pazar günü Gavin Taylor 'İlk Kan'ı ilk denemesinde ve tek ip boyunda lider tırmanarak rotanın ikinci çıkışını gerçekleştirdi. Çıkış sırasında irice bir kaya bloğunu yerinden oynatarak düşmesine neden oldu. Emre Altoparlak'ı kıl payı sıyırarak yerde patladı bu kaya.

Gavin o akşamüstü günlüğüne şu notları yazdı:

"Rotanın zorluğunun İngiliz sistemine göre HVS 5a, yani Fransız derecesiyle 5c olduğunu düşünüyorum. Yukarı pasajlar bir hayli çürüktü." – Gavin Taylor, 4 Kasım 1989

Aynı sene, yani 'İlk Kan'ın ikinci çıkışını gördüğü 1989 senesine üzücü bir olay damgasını vurdu: Ülkenin önde gelen tırmanıcılarından, ADB üyesi Recep Çatak, Ağrı Dağı'nda geçirdiği bir kazada yaşamını yitirdi. Recep Çatak, vasiyet ettiği üzere Aladağlar'a defnedildi.

Aynı yıl David Smeaton için de pek uğurlu değildi. David, Büyük Çekmece civarında paraşütüyle yaptığı bir uçuş sırasında yaşadığı aksaklık yüzünden düştü. Omurgasında(L4) kırıkla sonuçlanan bu kaza David'i beş yıl boyunca pek çok sporsal aktiviteden uzak bırakacak ve ıstıraplı bir tedavi sürecine sokacaktı. David, 1991 senesinde Percussion, Baca, The Ripper gibi klasikleşmiş rotaların ilk serbest çıkışlarını yapmış ve sadece Emre Altıparlak'ı değil belki de Ballıkayalar'ı sikkesiz geleneksel tırmanışlarla tanıştırmış kişi olarak Türkiye'den ayrıldı. David'in uçağı İngiltere'ye doğru havalandığında 'İlk Kan' rotası aradan geçen dört yıla rağmen sadece iki kez çıkılabilmiş, hâlâ üçüncü bir çıkış görememişti. Rotayı zaman zaman yapay stil de dâhil olmak üzere deneyenler ve bu şekilde rotayı tamamlayabilenler olmuyor değildi fakat bugün 'temiz' diye nitelediğimiz anlamda, yani rotayı düşmeden, ipte dinlenmeden lider tırmanmak anlamında tamamlayabilen olmamıştı. Zaten böyle bir kavramda henüz pek oturmamıştı o tarihlerde.

İlk Kan üzerinde ilk ve son kez

İşte bu denemelerden biri de Recep İnce tarafından gerçekleştirildi. Emniyetini(daha sonraki yıllarda Shishapangma'ya tırmanarak Türkiye'nin 8000 metre üzerine ulaşan ikinci Türk dağcısı olacak olan^{vii}) Uğur Uluocak'ın aldığı Recep, üzerinde sikke, çekiç ve takoz setiyle rotaya girdi. Tavana kadar yükseldi. Buradan sola, ikinci kovuğun olduğu kısma devam ederken yan geçişi tamamlayamadan ansızın düştü; birkaç metrelik bu düşüş Recep'in aşağıya taktığı takozda asılı kalarak durmasıyla noktalandı. Recep düşüşün psikolojik şokunu atlatıp kendini toparladıktan sonra tırmanışa kaldığı yerden devam etti, rotayı tamamladı.

"Çatlağın bitiminde sola geçerken bir kez takozla düştüm. Bayağı bir korkmuştum. Bir daha da takozla düşmedim hayatımda. Ama devam edip rotayı sonuna kadar çıktım. Tabii benim çıkışım da düşerek yapılmış oluyor. Temiz değil yani. O zaman öyle bir kavram yoktu." – Recep İnce, 18 Ocak 2011

1991 senesinde, Ballıkayalar Kanyonu'nun bu VI+'lık geleneksel rotası ülkemizin bir avuç tırmanıcısına meydan okumaya devam ederken sınır ötesinde başka bir rüzgâr esiyordu: Dünyada ilk kez XI derecelik bir rota çıkılmıştı! Alman tırmanıcı Wolfgang Güllich, Frankenjura'daki on altı hamlelik Action Direct rotasını tırmanarak tırmanış âlemini kökünden sallamıştı.

Ne yazık ki Wolfgang Güllich bir sene sonra direksiyonda uyuya kaldığı otomobiliyle bariyerlere çarparak geçirdiği trafik kazası sonrasında 29 Ağustos 1992'de hayata gözlerini yumdu.

1992 yılı İstanbul'da ikinci bir dağcılık mağazasının açılışına da şahit oldu: Mehmet Yüregilli, DaSport adını verdiği mağazasını Beyoğlu'nda açtı.

Puma ayakkabılar içinde yetenekli bir çomar

Ve sene 1993. Aylardan Nisan. 'İlk Kan' rotasının dibinde 23 yaşında, gözlüklü, fırça saçlı bir delikanlı. Oturmuş; ayağındaki Puma marka spor ayakkabıların bağcıklarını özenle sıkı sıkıya bağlıyor. Sol ayak, sağ ayak derken yanı başında dikilen birisi tanıdık sesiyle ona seslendi: "Doğan! Al, bunları giyiver!"

Doğan Palut önce o bir çift EB Gratton model kaya tırmanış ayakkabısına sonra da onu kendisine uzatmakta olan Emre Altoparlak'a minnet yüklü bir heyecanla baktı. Tereddüt etmeden Pumalarını bir çırpıda çıkarıp attı ayağından. Genç adam 'İlk Kan' rotasında yapacağı bu ilk lider tırmanış denemesinde gerçek bir kaya tırmanış ayakkabısı giyecekti! Bir 'frikşın!' Bunun yarattığı heyecan gözlerinden okunabiliyordu.

Ballıkayalar'da yeni yeni dikkatleri toplamaya başlayan bir tırmanıcıydı Doğan Palut. Kanyona 90'ların başından itibaren arkadaşı Yılmaz Sevgül ile gelmeye başlamışlardı. Birlikte ip inişleri yapıyorlar ve o dönem 'İlk Kan' da dâhil kanyonda mevcut olan 8-9 rotayı üstten emniyetli tırmanıyorlardı. Yetenekliydi Doğan Palut. Yeni başlayan biri için gayet iyi tırmanıyordu. Kanyonun klasiklerinden 'Gidiyorum' rotasını üstten emniyetli olarak daha ilk denemesinde düşmeden çıkabilmişti. Üstelik de ayaklarında Puma spor ayakkabılarla!

"Yetenekli çomar şeklinde bir adamdım Burak. " - Doğan Palut, 15 Ocak 2011

"Gidiyorum'u top-rope onsight(ilk görüşte) çıkmıştım. Hatta orada beni seyreden Alper Sesli de beni alkışlamıştı. Bizim için önemli bir şahsiyetti Alper. YTÜDAK başkanıydı; bizi motive ediyordu." – Doğan Palut, 15 Ocak 2011

Doğan Palut ayaklarında Emre Altoparlak'ın 'frikşınları' olduğu halde ipe bağlandı. Yanına takozlarını almıştı. Son anda birkaç da sikke almak ihtiyacı hissetmişti ki Emre Altoparlak arkadaşça ama bir o kadar de kesin bir tonla müdahale etti Doğan'a: "Boş ver sikkeyi!"

"(...)hatta yanıma bir kaç sikke alıyordum da Emre 'boşver sikkeyi' demişti, 'Temiz çık!' hesabı." – Doğan Palut , 15 Ocak 2011

Doğan sorgulama gereği duymadı, Emre'nin dediği gibi yaptı. Yanına sikke almadı. Almadı ama 'İlk Kan' rotasının üzerinde 1987'deki o ilk çıkıldığı zamanlardan farklı olarak artık sabit bir sikke saplıydı. Evet; tavanın altında, kilit pasajın biraz altında. Rivayete göre bu sikke Mehmet Yüregilli'nin yaptığı denemelerden birinden kalmaydı. Ama kimse tam olarak onu oraya kimin ne zaman çaktığını bilmiyordu.

Doğan Palut gözlüğünü düzeltti ve 'İlk Kan' rotasını lider tırmanmaya başladı. Önceden yaptığı üstten emniyetli çıkışları sayesinde hamleler ona artık tanıdık geldiğinden gayet akıcı bir şekilde ilerliyordu. Takoz taktı, yükseldi, takoz taktı, yükseldi... Kilidin altına gelmeden evvel tabii bir refleksle orada çakılı olan sikkeye klibini yaptı. Seri hamlelerle kilit pasajı ardında bırakarak biraz sonra rotanın zirvesine ulaştı. Bu, 'İlk Kan' rotasının tarihindeki üçüncü serbest çıkıştı ve artık kesin olan bir şey de vardı ki, Doğan Palut sınıf atlamıştı; 'çomar' değildi artık.

“Bu tırmanış ve bu temas yıllarca sürdüreceğim alpin çıkışlar ve kayacılık adına köşe taşı bir öneme sahipti. Emre'ye vizyonu ve dostluğu için minnettarım. Türkiye için de bu bir kavşaktı; Ballıkayalar'ın o ilk ‘gerçek’ dönemleri, keşif, macera ve gelecek adına!.. ” – Doğan Palut, 18 Şubat 2010

Doğan o akşamüstü günün tatlı yorgunluğuyla köşesine çekilip defteriyle baş başa kaldığında, yaşadığı deneyimin çalkandırdığı duygu ve düşüncelerini tüm tazeliğiyle kâğıda aktardı:

“Dağcılıkta ölümü, riski, ciddi bir bakış açısını ya kabul edeceğiz ya da hep aynı şeylere tabii olacağız. Ben birincisini can-ı gönülden destekliyorum. Belki çok riskli ama... Dünya dağcılığında gelinen nokta...

(...)

Dağcılık bir spor dalı ve insan faktörü çok önemli. Bu yüzden sorun benim orayı tırmanmam değil. Çünkü biliyorum ki orayı belki yüzlerce kişi çıkabilir. Ama maalesef ben orayı(İlk Kan'ı) çıkabilen 3. Kişi olabiliyorum. Ve bunlar ve yaptığım şey yine abartılıyor. Lanet olsun. Yeni bir kuşak... Belki...

Doğan!.. Non Stop... Durmak yok.” – Doğan Palut, Nisan 1993

Doğan Palut bu satırları karalarken çok değil, yalnızca bir ay sonra yüzleşeceği o korkunç deneyimi herhalde aklının ucuna dâhi getiremezdi.

Fermuar açılınca

8 Mayıs 1993 Cumartesi günü Doğan Palut bir kez daha ‘İlk Kan’ rotasında lider tırmanıyordu. Rotayı ‘temiz’ çıktığı ilk günden bu yana geçen haftalar içinde pek çok kez rotaya girmiş, kimisinde problemsiz şekilde tırmanışı tamamlamış kimi denemelerde de kilidin orada, çakanı meçhul olan o sikkeye defalarca düşmüştü. Aslında o gün ‘İlk Kan’ı pek de tırmanası yoktu Doğan’ın; hava yağmurluydu, tatsızdı, griydi... Birlikte geldikleri Armağan İnci ve Gültekin’e üstün emniyetli olarak tırmanmaları için ip açmak amacıyla giyinip kuşanıp tırmanmaya başlamıştı. Rotanın girişini kolayca geçti, fakat dihadrelde hafif tutuktu Doğan. Dihedralin ortalarındayken orada çakılı olan sikkeye bir perlon doladı, karabinasını takıp klibini yaptı. Bitkindi. Ayak tekniği gerektiren az evvelki pasaj Doğan’ı yormuştu; belki de kafasından “Keşke bir friksinim(kaya tırmanış ayakkabım) olsaydı!” diye geçirmişti. Hamlelerini yaptı ve kendini dihedralin üzerinde buldu. Fakat öylesine yorgundu ki kolları artık tutmuyordu. Parmakları hafif hafif açılmaya başladığında daha evvel hiç bu kadar yukarıdan altındaki ‘o’ sikkeye atlamadığı geçti aklının bir köşesinden.

Ve atladı.

Doğan Palut’un kütesini kaya yüzeyinden ayrılmış, süratle aşağı doğru uçarken gören emniyetçisi Gültekin pozisyon alıp ipi kilitledi ve olacaklardan habersiz beklemeye başladı.

Doğan Palut’un düşüşle oluşan şoku emektar sikkeye bindiğinde Gültekin ve Armağan onun bir an için durakladığını ve esneyen ipin enerjisiyle birlikte kısa bir mesafe zıpladığını gördüler. İpteki bu gerilmenin etkisiyle aşağıda takılı olan takozlar patır patır yerlerinden sökülüp fırlayıverdi. O aynı kısacık zaman dilimi içinde metalik bir çınlama işitildi ve Doğan yerinden çıkan sikkeyle birlikte tekrar düşmeye başladı.

“Sikke yılların yorgunluğu ile patladı tabii. Patlamadan önceki son denemesinde de konuşmuşuk patlama riskini. Perlon falan sardı yanlış hatırlamıyorsam. Ama yetmedi yaşlı sikkeye. Sikke kopunca

ipte bir zıpladı söyle bangi jumping yapar gibi. O zıplayış alttaki takozları da oynattı herhalde, fermuar açıldı. Bizimki sırt üstü yere çakıldı.” – Armağan İnci, 25 Ocak 2011

Gültekin âdeta taş kesmiş, şuursuzca yerde sırt üstü yatmakta olan Doğan’a bakıyordu; Gültekin’in eli emniyet aletinin altında hâlâ ipi kilitlemiş vaziyetteydi. Put gibiydi Gültekin!

Armağan koşarak Doğan’ın yanına geldi. Onu omuzlarından kavradı. Baktı, Doğan nefes almıyordu; dili dışarıdaydı. O anda aklına ilk gelen şeyi yaptı: Dostunu şöyle bir sarstı, tekrar tekrar bağırdı: “Doğan! Doğan!”

“Nefes almıyordu sanırım. Biz de pek ilkyardım falan bilmiyorduk tabii o zaman. Ben o halini görünce sarsıp bağırmaya başladım. O sırada kendine geldi, bakmaya başladı bana.” – Armağan İnci, 25 Ocak 2011

Doğan Palut yarı ayık yarı baygın gözlerle Armağan’a bakıyordu.

“Kask olmasa vay halime! Yerde dakikalarca can çekiştim; nefessizlik ve acıdan. Nefes alıp(çok az) gözümü açtığımda gözyaşlarıyla Armağan karşımdaydı(Öldüğümü düşünüyormuş). Korkunçtu o yere patlama hissi. “ - Doğan Palut, 21 Ocak 2011

Armağan kısa bir durum değerlendirmesi yaptıktan sonra yardım getirmek için hamle yaptı; fakat Doğan izin vermedi buna:

“Ben aşağıya inip yardım bulmaya gidecektim. Doğan ‘Gitme!’ dedi; korku vardı sanırım; öleceğini düşünüyordu. Ben de öyle düşünüyordum.” – Armağan İnci, 24 Ocak 2011

Bunun üzerine Armağan orada, Doğan’ın yanında kaldı. Gültekin ok gibi fırlayarak yardım çağırma gitti. Kanyonun yamacından aşağı son sürat inerek gözden kayboldu. Sızılar içinde yerde yaşam mücadelesi veren Doğan ile onun yanına çökmüş olan Armağan yaklaşık iki saat boyunca o halde, koskoca kanyonda onlardan başka tek bir insanın olmadığı bir ortamda öylece beklediler. Neden sonra Gültekin yanında birkaç piknikçiyle birlikte çıkageldi. Doğan’ı sedyeye yatırdılar. Aşağı indirdiler. Ambulans’a yerleştirdiler. Araca Armağan da bindi. Hareket ettiler:

“Yolda bayağı acı çektiğini hatırlıyorum. Sarsıntılar kırıklarını zorluyordu. Kartal Devlet Hastanesine gittik. Rezalet bir acil müdahale yapıldı. İdrar sondasını bile takmadı herifler. Ben takmak zorunda kaldım.

“Sonrası malum hastane günleri işte. “– Armağan İnci, 24 Ocak 2011

Dokuz ay... Ve bir gün fazlası

- Moruk, Perc’ün kilidinde iyi yazıldım ama ya! Hı? İki metre falan düşmüşümdür di mi?
- Lan oğlum üç metre olsa ne olacak! Bolta düşüyorsun sonuçta! Takoz değil bir şey değil!

Evet; bir dönemin geleneksel rotası Percussion boltlanmıştı artık. Davul, Baca... onlar da öyle. 1993’te Rifat Başar^{viii} kanyondaki bu belli başlı klasik rotaları boltlayarak âdeta onlara yeni bir kimlik

vermişti. Böylece Ballıkayalar tarihinde belki de ilk kez sırt çantaların içinde kanyona taşınan takozlar, gün ışığına çıkmadan gene çantaların içinde gerisin geriye döner oldular. Deyim yerindeyse boltların sıcak güvenliğiyle rehavete meyilli maceraperest ruhlar geleneksel tırmanışlara hafif hafif omuz silkmeye başladılar. Devir, jimnastik sınırların zorlandığı 'spor' rotaların devrine hafifçe de olsa dümen kırmıştı.

'İlk Kan' da bu pek yeni modadan payına düşeni alıyordu. Zaten ismi bile bilinçaltında türlü 'acabalar'ın filizlenmesine sebep oluyordu bu rotanın; kaldı ki meydan okuyucu yapısı, boşluk hissi, takozlarla, eksantriklerle verilen savaş... Üzerindeki başarısız denemeler de kulaktan kulağa duyulmuştu. Mehmet Yüregilli'nin söyleneceye dönüşen kazasının geride bıraktığı ürkütücü fren izleri tüm siyahlığıyla hâlâ oradaydı. Emre Altoparlak'ın yaptığı ilk çıkıştan beri geçen onca yıla karşın bir elin parmağını aşmayacak serbest çıkış adedi rotanın psikolojik zorluğu hakkında da sayısal bir fikir veriyordu. Tüm bunların üstüne şimdi bir de Doğan Palut'un o korkunç kazasının yankıları eklenince 'İlk Kan'ı tırmanmayı düşünmekten yana az buçuk tereddüdü olanlar kolaylıkla vazgeçer oldular.

Ballıkayalar'da bu gelişmeler yaşanırken Doğan Palut sabırla iyileşmeyi bekliyordu. Kazadan sonra köprücük, kalça ve kaburga kemiği kırılmıştı; el bileğinde kırık ve çatlaklar vardı. Hastane odasındaki yatağında tekrar tırmanabileceği günleri ipe çekiyordu. O bekleyiş dolu günlerden birinde kaleme aldığı şu cümlede hem Doğan'ın tırmanışa olan hasretini hem de bozuk el yazısına yansıyan ameliyatlı bileğinin ıstırabını okumak mümkün:

"(...)Bugün Haziran 8, Salı. Kazanın birinci ayı. İyileşiyorum. Süratle."

Doğan Palut, onu az daha hayatından eden 'İlk Kan'ı da sık sık düşünüyordu bu günlerde:

"İlk Kan bu kazadan sonra bir hesaplaşma rotası haline geldi. Şunu biliyordum: Bu rotayla yüzleşecektim." – Doğan Palut, 15 Ocak 2011

Bu 'yüzleşme' fırsatı kazadan dokuz ay bir gün sonra geldi. 9 Ocak 1994 Pazar günü Doğan Palut üstten emniyetli olarak ölümden döndüğü rotaya tekrar girdi. Yakın zamanda bileğinden ameliyat olmuştu, hareket becerisi kısıtlıydı. Aylar sonra... İlk kez... Tırmanıyordu...

Doğan Palut dakikalar sonra hem ruhen hem de bedenen girdiği bu sınavı vermiş bir tırmanıcı olarak rotanın istasyonundan haykırdı: "Yağla moruk!"

Doğan Palut'un sadece kırılan kemikleri değil, belli ki sinirleri de gayet iyi kaynamıştı!

Yere ayak bastığında o kadar mutlu oldu ki kollarını açtı; emniyetçisine, Emre Altoparlak'a sınıksı sarıldı! İki tırmanıcı kucaklaşarak Doğan'ın âdeta yeniden doğuşunu kutladılar.

"...Uzun süreden sonra, İlk Kan kafamdaydı. Emre geldi. Çalıştık ve İlk Kan üstü istasyon. İnişler ve hazır(Top-Rope tırmanış için)!"

"...İlk Kan'a girdim ve yaptım! 9 ay sonra(1 gün fazla). Çok şey değişmiş. Zayıflık ve tecrübe, büyük heyecan. Evet hesaplaşmıştım! Çok sevindim. Emre için oldu. Sarıldım."

"...Asıl liderle olay noktalanacak; ama kontrollü."

"...Kontrollü, evet kontrollü ve bilinçli. Çalıştım ve başardım."-Doğan Palut, 9 Ocak 1994

Bu mutluluğu takip eden bir sonraki Pazar günü Emre Altoparlak haklı bir gerekçeyle ezber bozdu; o Pazar sabahı âdet edindiği üzere her Pazar yaptığı gibi Ballıkayalar'a değil nikâh dairesine

gitti bu sefer. Emre ve Funda “Evet!” dediler, dünya evine girdiler. Alkışlayanlar arasında tırmanıcı dostlar da vardı muhakkak.

Funda Altoparlak, uzunca bir dönem Pazar tırmanışlarında eşi Emre’ye eşlik edecekti Ballıkayalar’da.

Altı ay kadar sonra, 2 Temmuz 1994 günü Emre Altoparlak ve Doğan Palut Büyük Demirkazık doruğunda tekrar kucaklaştılar: Demirkazık Doğu Duvarı’nın ilk Türk çıkışını yapmış olmanın sevincini paylaşıyorlardı.

Doğan Palut’un ayaklarında kendi ‘frikşınları’ vardı artık.

‘Son darbe’

2 Ekim 1994 akşamı. Pendik’teki müstakil bir evde sükût dolu bir oda... Temiz bir defter sayfası üzerinde dolanan tükenmez kalemin hışırtısından başka çıt çıkmıyor. Doğan Palut, nasırlaşmış parmakları arasında tuttuğu kalemiyle şu satırları not etmekte:

“... İLKKAN LEAD, İLKKAN LEAD...İLKKAN LEAD!

“Evet çok, çok iyi oldu. Hayatımın en ağır olayına son darbeyi vurdum. (...)Yaklaşık bir buçuk sene sonra tabuyu yıktım. Kendimi daha iyi hissediyorum. (...)Pazar bisikletimle Gebze istasyonundan(Tren) kanyona gittim. İlk Kan’a çıktım, Emre arkamdan ‘kilit’ sonrası düştü.” – Doğan Palut

İlk Kan’da depoyu fullemek?

1998, Şubat’ında Türkiye dağcılık gündemini ciddi bir mesele meşgul ediyordu: Demirkazık Kuzey Duvarı’nın kış çıkışı yapılabilecek mi? Ve daha da önemlisi yapılabilecekse bunu ilk önce kim becerecek? Böyle zor ve tehlikeli bir çıkışın altından kalkabilecek fazla sayıda tırmanıcı yoktu; gene de değişik ekiplerin ismi öne çıkıyordu. Bu ekipler kendine has bir rekabet havası içinde denemeler yapıyorlar, her denemede çıtayı biraz daha yükseltmeye gayret ediyorlar, tecrübelerinden dersler çıkartıp türlü yeni strateji ve tekniklerle duvara geri dönüyorlardı. O günlerde yayın hayatı devam etmekte olan Outdoor ile Atlas dergileri de konuya geniş yer vermekteydi. Bastıkları fotoğraflar ve yayımlanan yazılarla bu rekabet ortamını sıcak tutuyorlardı.

Bununla birlikte 1998’e gelene kadar geçen zaman içerisinde dağcılık adına da ülkemizde pek çok gelişme ve olay yaşanmıştı. 1995’te Nasuh Mahruki Everest zirvesine tırmanabilen ilk Türk olarak tarihe geçti. 1996’da, o zamana kadar daha çok kampçılık ve bisiklet malzemeleri satmakta olan Ortaköy’deki Atölye, Uğur Uluocak’ın hem maddi hem de manevi desteği ile teknik tırmanış malzemeleri de satmaya başlamıştı^x. İstanbullu pek çok tırmanıcı o günlerde temin edilmesi kolay olmayan kaya tırmanış ayakkabılarını Atölye’den alma imkânı buldular. Ben de ilk tırmanış ayakkabım Dechatlon’larımı 110 DM’a buradan alabilmişim.

1996 aynı zamanda Altoparlak ailesi için de önemli bir yıldır. Aileye yeni bir üye katıldı: Kaan Altoparlak. Emre Altoparlak artık ‘baba’ bir tırmanıcı olarak yaşamına devam edecekti; bir aile babası olarak.

1997 senesinde ise maalesef üzücü bir olay yaşandı: ‘İlk Kan’ rotasında ilk denemeleri yapanlardan biri olan, dönemin iyi tırmanıcılarından ve aynı zamanda DaSport’un kurucusu olan

Mehmet Yüregilli bir süredir mücadele ettiği hastalığa yenik düşerek yaşama veda etti. Mehmet Yüregilli'nin 'İlk Kan' üzerinde bıraktığı fren izleri uzun yıllar kayadan silinmeyecekti.

Aynı sene Beşiktaş'ta, pasajın içinde Yıldız Teknik Üniversitesi Dağcılık Kulübü'nden tanışan üç dağcı arkadaş, Yankı Tansuğ, Ulaş Ersin ve Caner Odabaşoğlu İstanbullu tırmanış tutkunlarını yeni bir dağcılık mağazasına, 'Adrenalin'e kavuşturdular.

Ve 21 Şubat 1998. Ballıkayalar'daydık; Davul rotasının dibinde. O cumartesi gününü dün gibi anımsarım: Ben, tırmanış partnerim Özgür Tan ve Doğan Palut. Demirkazık Kuzey Duvarı'nın kış çıkışı üzerine uzun ve hararetle bir sohbet çevirmiş ve ("Kim yapar? Ankaralılar yapabilir mi? Haydi Doğan siz yapın şu işi be!" vb.) kısa bir sessizliğe gömülmüştük. Doğan birdenbire keyifli bir manevrayla konuyu değiştirdi:

"Haydi beyler! Rota açalım!" dedi.

Anlam veremedik. 'Rota mı açalım?'

Doğan heyecanla çantasını sırtlayıp patikadan aşağı yollandı. Biz de rütbeliden komut almışçasına apar topar çantalarımızı kapıp heyecanla Doğan'ın peşine takıldık.

Ne olacak, diye merak içindeydim.

Biraz sonra kanyonun diğer tarafında, 'İlk Kan' rotasının dibinde Doğan Palut'un emniyetini alırken buluverdim kendimi. Heyecanlı olduğumu hatırlıyorum. Çünkü tırmanışa başlayalı bir yıl kadar olmuş genç ve istekli bir tırmanıcı olarak derin bir saygı duyduğum Doğan Palut gibi bir 'üstadin' bana güvenmesini, ölümden döndüğü rotayı tekrar lider çıkarken bana emniyetini teslim etmesini onur verici bulmuştum. Aynı zamanda tedirgindim; ya tekrar düşerse, ya kötü bir şey olursa diye içten içe endişelendiğimi hatırlıyorum; ama yersizdi bunlar. Doğan hiçbir sorun yaşamadan rotayı takır takır çıktı. Kilitten hemen sonra askı istasyon alıp bana "Gel!" diye seslendi. 'İlk Kan' rotasını ilk kez deneyecek olmanın ve biraz da toyca bir içgüdüyle Doğan Palut'a kendimi göstermek arzusunun stresiyle rotaya girdiğimde sonuç âdeta hüsrandı. Daha rotanın giriş kısmında çuvalladım. Peş peşe defalarca denesem de pek fazla yükselemedim. Üstelik partnerim Özgür'e de alay konusu oldum! Beni askı istasyonda sabırla bekleyen Doğan, en sonunda aşağıya seslendi: "Haydi Burak üşüdüm çok!"

Aylardan Şubat'tı. Kıştı.

Havlu attım.

Benden sonra partnerim Özgür denedi. Azıcık daha fazla yükselse de Doğan'ın yanına ulaşamadı Özgür. Yere, yanıma geri geldi. Kös kös birbirimizin suratına baktık. O derin sessizliği ince bir ısıklık çalarak yanımıza patır patır dökülen tırmanış ipi bozdu. Ne olduğunu anlayamadık; telaşla yukarı baktık. Doğan Palut rotanın geri kalanını ipsiz şekilde tırmanmaktaydı! Emniyetsiz şekilde!

Belki de 'İlk Kan'ın sahne olacağı bambaşka boyuttaki bir tırmanışın sinyalleriydi bu.

Ağzımız açık seyrettik Doğan'ı. Neden sonra aşağıya, yanımıza geri geldiğinde uzun bir yolculuk öncesi depoyu fullemiş bir maceraperestin yüzündeki coşkulu ışıltıya şahit olduğumu anlıyorum bugün geriye dönüp baktığımda.

Bir hafta sonra alelade bir İstanbul gününde, Niğde'den gelen bir haber üzerine partnerim Özgür Tan ile yumruklarımızı havaya savurduk; kucaklaştık! Tuttuğu takımın attığı gole sevinen iki fanatikten farkımız yoktu:

Doğan Palut ve Batur Kürüz, 1 Mart 1998 akşamı saat 17:30'da, Demirkazık tarihine iki isim yazmışlardı^x. Demirkazık Kuzey Duvarı ilk kış çıkışı yapılmıştı sonunda! 'Bizimkiler' yapmıştı!

Özgür ile birlikte tekrar tekrar "Helal olsun!" çekerek Yıldız yokuşundan aşağı vurduk.

Demirkazık Kuzey duvarında 'kış çıkışı' yapmak olgusu, duvar ikinci kez bir kış tırmanışı göreceği güne kadar âdeta tabuta kilitleyip rafa kalkacaktı.

"Beni öldürmeyen şey beni güçlendirir." – F.Nietzsche

1990'ların son demlerinde Ballıkayalar'da yeni bir 'dalga' kayaları yalıyordu: Free-Solo yani Türkçesiyle serbest-solo dalgası. İngiliz stili bir geleneksel tırmanış anlayışını anlatan 'Hard Grit' video kasetinin^{xi} de etkisiyle belli başlı spor rotaları minimal emniyetle tırmanmaya çalışan kanyonun öne çıkan tırmanıcıları, bu dönemde –klasikler başta olmak üzere- kendilerini iyi hissettikleri rotalarda ıpsız tırmanışlar da yapmaya başladılar. Davul, Percussion, Baca, Ripper...

Bu dalgayı kabartanlardan biri de Doğan Palut'du.

Doğan'ı o tarihlerde lider tırmandığı rotaları gene lider olarak geri inerken izliyorduk. 'Kadınlar,' 'Pamuk İpliği,' 'Ejder Pençesi' vb. dönemin sert rotalarında prusikle kendi emniyetini alarak solo çıkışlar da yapıyordu. Kaya üzerindeki –rasyonel- rahatlığı gözle görülür derecede aşikârdı.

Islak bir hafta sonu kanyonun sol yamacındaki kaya bandında ısınmak için travers attığını sandığım Doğan'ın, Baca rotasının altına geldiğinde yana devam etmek yerine dosdoğru tepeye yükseldiğini fark ettim. İpsiz, emniyetsiz; kafasında kaskı vardı sadece. Kısa zaman önce Sarı Zeybek rotasındaki bir lider düşüşte bileğinden sakatlanmıştı Doğan; tam olarak iyileşmiş değildi. Gene de kendinden emin olsa gerek o gün Baca rotasını gözlerimizin önünde serbest-solo tırmandı. Doğan rotanın son pasajını tırmanırken onu seyretmeye cesaret edemediğimi hatırlıyorum.

Doğan'ın serbest-solo'larından birine de Emre Altıparlak ile kısa kaya yaptığımız bir vakit uzaktan şahit olmuştuk. Emre, gözlerini Doğan'dan kaçırıp hafif endişeli bir tınıyla mırıldanmıştı:

"Ulan çocuk! Oynuyorsun oralarda..." – Emre Altıparlak

Doğan'ın bu serbest-solo serisine 'İlk Kan' rotasını da eklemiş olduğunu yıllar sonra öğrendim.

"Klasik rotaları free solo çıkmalıyım motifi daha ağır basıyordu o dalgada. Fakat 'İlk Kan'ı düşündüğümde hepsinin üzerinde bir maceraydı çünkü ben bu rotada düşmüştüm ve bu gerçeği iyi biliyordum. Bu daha bir kıymetli hâlê getiriyordu İlk Kan'ı serbest-solo çıkmayı." – Doğan Palut, 15 Ocak 2011

"Rotanın zor yerlerini geçtikten sonra, çıkışın bir yerinde ayaklarımı boşlamıştım. 'Anlık' bir rotayla hesaplaşma idi bu. Üst kısımlardaydı." – Doğan Palut, 15 Ocak 2011

Doğan Palut, onun için tırmanış geçmişinde bir köşe taşı olan ve üzerinde 'ölümden döndüğü o ciddi kaza' başta olmak üzere pek çok özel hikâyesi bulunan 'İlk Kan'la arasındaki bağı, rotayı serbest-solo tırmanarak âdeta kemikleştirmiş oldu.

70'lerin başında fetihsel yöntemlerle tırmanılmaya çalışılan, onlarca sene içerisinde pek çok yapay ve serbest tırmanış denemesine, ciddi kazalara, tek tük başarılı çıkışlara sahne olan 'İlk Kan' tarihine böylece bir serbest-solo öyküsü de yazıldı.

Vizznnn! Vizznnn!.. Vizznnn! Vizznnn!..

2000 senesinde Ballıkayalar Kanyonu'nunun karşılıklı sarp duvarlarında tiz bir motor sesi yankılanıyordu. O güne dek tamamen el yordamıyla, 'manuel' olarak açılan spor rotalar, Murat Akhu'y'un hediye ettiği Bosch marka darbeli matkap sayesinde otomasyona bağlandı. Doğan Palut 1994'ten itibaren ilkin üstten emniyetli olarak hazırladığı rotaları daha sonra boltların gelmesiyle birlikte boltlamaya başlamış ve bir bakıma spor tırmanış akımının da şuurulu bir şekilde şalterini kaldırmıştı. Kendi sistematiğı içinde yürüttüğü ve yıllar içinde belli bir kıvama vardığı bu öncü girişim, 2000 senesinde temin edilen matkabin da yardımıyla doğal olarak ivme kazandı. Doğan Palut, arkadaşları Öztürk Kayıkçı, Uğur Yılmaz ve pek çok tırmanışseverin katkısıyla kanyonun kaya duvarlarından tırmanıcılara bir düş olarak göz kırpan hatları patır patır gerçeğe dönüştürmekteydiler şimdi. Günbegün açılan yepyeni spor rotalara paralel olarak tırmanıcı kitlesi de büyüyordu. Rotaların tepesine hazırlanan zincirli sabit istasyonlar sayesinde üstten emniyetli tırmanış gitgide daha da popüler bir hal alıyordu. Lider düşüş endişesinden sıyrılan tırmanıcılar işin salt jimnastik yönüne odaklanabiliyorlardı. Tırmanılan dereceler adım adım yükseliyordu. 1987 senesinde VI+ üzeri rota olmayan, tek bir spor rota bulunmayan Ballıkayalar'da 2002 yılına gelindiğinde Doğan Palut'un 'Hellstar'ı ve Öztürk Kayıkçı'nın 'Medyadan Sonra' rotaları sayesinde '9' rakamı ağızlara alınabilir olmuştu.

Bir vakit sonra kanyonda patlayan bu rota enflasyonu artık öylesine bir boyuta ulaştı ki sonunda 'Ballıkayalar Tırmanış Rehberi' kitapçılarının raflarındaki yerini aldı. Doğan Palut ve Haldun Aydınğün'ün bu ortak çalışmasında 'İlk Kan' 59 Numaralı rota olarak etiketlendi. Rehberin 52. sayfasını açanlar 'İlk Kan'ın 1987'de ilk serbest çıkışını yapan Emre Altoparlak'ın önerdiği VI+ yerine VII- olarak derecelendirildiğini gördüler. Zaman içinde kırılan tutamak ve basamaklar, çürük pasajlarda yapılan temizlik çalışmalarıyla 'İlk Kan' açıldığı o ilk güne göre artık daha da zorlaşmıştı.

Bu arada önemli bir parantez açmakta, İstanbullu tırmanıcıların 2000 yılında antrenman yapabilecekleri bir 'boulder' salonuna kavuştuklarını eklemekte fayda var. Ortaköy'de hizmet veren Atölye'nin sevgili Haluk abisiyle Saniye ablası, Öztürk Kayıkçı'nın ortaya attığı bir fikirden hareketle mağazalarının önemli bir bölümünü tırmanış duvarı olarak genişlettiler. 2006 Eylül'ünde mağazayı kapatma kararı alana dek bu duvarda pek çok kişi antrenman yaptı, tırmanış becerilerini geliştirdi, pek çok renkli tırmanış yarışmalarına katıldı. Atölye'nin tırmanış duvarına sonraları Murat Kandi'nin girişimiyle Taksim'de açılan ve tamamen tırmanışa odaklanmış 'Boulderhane' de eklendi.

Artan tırmanıcı sayısı, yükselen dereceler, açılan 'gym'ler, evlere yapılan minyatür tırmanış duvarları, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yeni yeni tomurcuklanan tırmanış bahçeleri, dağlarımızdan gelen ilk çıkışların haberleri, yayın hayatına başlayan TAKOZ dergisi vb. pek çok gelişme ülkemizde yaşanırken sınırlarımız ötesindeki tırmanış dünyası da tüm hızıyla dönmeye devam ediyordu. 2001'de Wolfgang Gullich'in ördüğü ve uzun zamandır da kırılmayan XI derece duvarı Chris Shamra'nın

'Realization' rotasını çıkmasıyla yıkılarak serbest tırmanışta çita bir kez daha ötelendi: XI+! İngiliz tırmanıcı Neil Bentley, Equilibrium (E10, 7a : X+) rotasını tırmanarak o günler için geleneksel stilde yapılabilmiş bu en sert çıkışı manşetlere taşıdı. Daha zoru... Daha tehlikelisi...

Durmuyorlardı onlar da!

İlk Kan'ın üzdüğü toy bir genç adam

2003 yaz'ında 'İlk Kan'ın tepesinden somurta somurta bir tırmanıcı indi. Yüzü pancar gibiydi. Sekizli düğümünü bir hışım kopartırcasına çözdü, ipi elinin tersiyle savurup kayanın dibine 'çöktü!'

İlk kez lider girmişti 'İlk Kan'a. Tırmanışta geldiği noktayı görebilmek adına kendini tartıya vuracaktı 'İlk Kan'da. Ümitliydi. Kendine inanıyordu. Fakat rotayı 'temiz' çıkabilmek şöyle dursun anca ipe yatarak, dinlenerek tamamlayabilmişti. Beklemiyordu bunu. Morali çok bozuktu.

Hakikaten çok bozuktu!

Bizim kulüpten tanıyordum bu genci. Yıldız Teknik Üniversitesi Dağcılık Kulübü'nden. Kaya tırmanış eğitimlerini ben vermiştim. Sınıfın kalabalığı içinde ilk başlarda dikkatimi çekmemişti. Fakat sonraları Ballıkayalar'da sık sık görmeye başladığımdan ve özellikle kanyondaki bir kamp gecesi yaptığı hokkabazlıklarla beni gülme krizine soktuğundan beri adını unutmuyordum: Aykut Türem. Makineli tüfek gibi konuşan, neşesini bulduğunda gürültülü kahkahalar patlatan, gözlüklü, adaleli, tırmanışı hatırı sayılır derecede ciddiye alan, teknik kafası bilgisayar gibi çalışıyormuş izlenimi bırakan, sıcakkanlı, alçakgönüllü ve aynı zamanda da dobra dobra biriydi benim pencereden. Sohbeti de çok keyifliydi.

Aykut Türem oflaya poflaya ayakkabıları çıkardı. O hâli bugün bile gözümün önünde: Kendi kendini âdeta sopalarcasına sarf ettiği sert özeleştiril sözlerle homurdanıyordu. Ne beceriksizliği kaldı, ne yavaşlığı, ne teknik zayıflığı... Gülüncüme gitmişti onun bu hâli. Kendine haksızlık ettiğini biliyordum. Ben o dönem yoğun bir şekilde Ballıkayalar'da yaptığım tırmanışlara rağmen, yakın zamanda Demirkazık Kuzey Duvarı'nı çıkmış olmama rağmen gene de 'İlk Kan'ı deneyecek cesareti kendimde bulamıyordum. Bu yeni yetme tırmanıcının 'İlk Kan'ı çıkabilmek arzusunu ve yürekliliğini gördüğümde derin bir saygı duymuş, içten içe de imrenmiştim.

O gün bana yeni yetme gözüken, azimli olmasına karşın tırmanış tekniği olarak pek de yetenekli bulmadığım bu 'çomar' tırmanıcı takip eden yıllarda iyiden iyiye tırmanışla yoğrulacak ve ülkemizin tutku dolu alpinistlerinden biri olacaktı. Ve başta sadece 'farklı bir sportif uğraş' edinmek için yazıldığı dağcılık kulübüyle bulaştığı kişisel 'tırmanış serüveninde' -kendi ifadesiyle- 'İlk Kan' rotası ona çok şey öğretecekti:

"Ballıkayalar benim, aynı birçok İstanbullu tırmanıcı gibi tırmanmayı öğrendiğim yer aslında. Kısa tırmanış yaşantımda ne tırmanış yaptıysam, temellerini burada attım. Geleneksel ve spor tırmanmayı burada öğrendim. Derecelerimi burada öteledim. Türkiye'nin başka tırmanış bölgelerinde kolay kolay bulamayacağınız türlü zorlukta ve gariplikte birçok rota tırmandım. Dry tooling tırmanmayı bile burada öğrendim.

Ballıkayalar benim için dehşetli bir antrenman alanı oldu her zaman ve halen de gidiyorum – buradan(Ballıkayalar'dan) nasıl olup da hâlâ sıkılmadığımı soranlara inat.

Bu zamana kadar Ballıkayalar'da tırmandığım spor ya da geleneksel tüm hatlar içinde, rotayı bitirdiğimde 'İşte budur!' dediğim rota ise halen tektir benim için. İlk Kan rotasını ilk kez 1999 senesinde kaya tırmanmaya yeni başlamış bir adam olarak üstten emniyetli denemiştım ve rotanın

çeyreğini bile tırmanmamıştım. O zamanki sportif kapasitemin bile bayağı bir üstündeydi rota. Sonrasında rotaya hiç girmedim, kimseyi de izleyemedim rotada. Zaten o zamanlarda İlk Kan'a girmeye cesaret eden adam sayısı da çok değildi. Sanıyorum Doğan'ın bu rotada yaşadığı kaza, rotanın aşağıdan bakıldığındaki heybetli görüntüsü ve dönemine göre üst düzey olan sportif zorluğa çekinilen bir rota yapıyordu İlk Kan'ı.

Aradan 4 sene geçtikten sonra, geleneksel tırmanışın ne olduğunu bir miktar öğrenip, öncesinde Aladağlarda bir iki duvar çıkmış bir adam olarak İlk Kan'ın dibinde üzerimde takozlar ve friendlerle(yaylı sıkıştırıcılara) durduğum günü halen gayet net hatırlıyorum. Rota hakkında hiçbir şey hatırlamıyordum. Sadece rota hattının nerede sola geçtiğinden ve ne şekilde devam ettiğinden haberdardım.

Rotaya girdim ve ilk bölümündeki traverse kadar dihedralde ilerledim. Stopperleri güzel yerleştirebilmek için ne kadar çaba harcadığımı hatırlıyorum. Kollarım davul, bacaklarım yanar bir vaziyette traversi yapamadan bir alete oturdum ve dinlendim. Sonra da devam edip rotayı bitirdim.

Benim için tam bir hüsrandı, çünkü rotayı rahat rahat bitireceğimi düşünüyordum ama evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Rotaya girmeden evvel kafamda şöyle bir hesap da vardı. O yaz Demirkazık Kuzey duvarını tırmanmaya gidecektik, İlk Kan benim açımdan yeterliliğimi kafamda sınıdığım bir mihenk taşıydı. Bu testten ilk denemede çıkmış gibi hissediyordum ama rotadan aşağı indiğimde sevgili dostum Burak Özdoğan içimi rahatlatmıştı, 'Sen bu performansınla Demirkazık Kuzeyi çoktan çıktın diyerek.'

Sonrasında ise 2004 senesi yazıydı sanıyorum, hiç düşmeden, aletlere oturup dinlemeden, kollarım tamamen şiş ve bacaklarım titrer vaziyette İlk Kan'ın tepesine ulaştığımda ve geriye dönüp aşağıya rotada sallanıp duran takozlara baktığımda bende yarattığı hazzı çok az rotada yaşadım.

İlk Kan'ın benim için başka bir özelliği de geleneksel zorluk derecesinde benim için bir mihenk taşı, referans noktası olması. Yabancıların deyimi ile bir "benchmark". Bugün birisi bana geleneksel olarak VII- zorluk derecesi nedir, diye sorsa ilk cevap her zaman 'Benim için VII-, İlk Kan'ın zorluk derecesidir.' şeklinde oluyor.

Geçen zaman, artan deneyim, özellikle Alplerde ve Dolomitlerde yaptığım klasik nitelikteki çıkışlardan sonra, İlk Kan'ın zorluk derecesinin katıksız bir VII- (6a+) olduğuna ikna oldum.

Halen Ballıkayalar'a uğradığımda arada tırmanıyorum İlk Kan rotasını ve benim için halen Ballıkayalar'ın en güzel rotasıdır." – Aykut Türem, 15 Temmuz 2010

2003 yılının o 'yaz' sezonunda Demirkazık Kuzey duvarını tırmanmayı denemeden evvel 'İlk Kan'a 'depoyu fullemek' üzere giren Aykut Türem depoyu deldirip hüsrarla geri indi; evet. Ama aynı Aykut Türem ve kadim partneri Mustafa Yeşildal geçtiğimiz sene 12 yıldır belleklere gömülü olan bir ölüyü uyandırdılar ve dağcılık camiasının haklı takdiriyle karşılandılar: İki tırmanıcı Demirkazık Kuzey Duvarı'nın uzun zamandır hatırlanmayan 'kış' çıkışının ilk tekrarını gerçekleştirdiler çünkü. Bu başarıları nedeniyle Zirve Dağcılık Ve Doğa Sporları Kulübü tarafından "Dağcılık Zirve Ödülleri" adı altında verilen 'Teknik Tırmanış' belgesine layık görüldüler. Bugün, 'İlk Kan'dan çok şey öğrendiğini altını çizerek vurgulayan Aykut Türem yüreğiyle tutunduğu dağlara hâlâ gidiyor. Tırmanış özgeçmişine eklediği Marmolada'daki Don Kişot ve Cima Grande'deki Comicci gibi üst düzey rotaların, Aladağlar'daki onlarca teknik duvarda ve daha nice tırmanışta edindiği deneyimlerin katkı ve haklı coşkusuyla kişisel tırmanış serüvenine devam ediyor.

Diğerlerine gelince...

Doğan Palut artık daha az dağlara gidiyor. Kendi ifadesiyle “Eskisine göre daha az doğada, daha çok şehirde.” Evet belki daha çok şehirde; ama ayağını tırmanışın gaz pedalından çekmiş değil. Yepyeni tırmanış bahçeleri açıyor, yeni yeni rotalara ruh üflüyor. Birçok çocuğu tırmandırarak onları tırmanışa katmaya çalışıyor; bu aynı zamanda Doğan’ın işi de. Biri biten diğeri başlayan sakatlıklarla boğuşa boğuşa daha zor dereceleri çıkabilmek için sınırlarını zorluyor. Seneler önce bir dönemin ‘yetenekli çomarı’ olarak Puma spor ayakkabılarıyla ‘saldırdığı’ ve üzerinde kişisel menkıbelerinden birini yazdığı yüzlerce rotadan biri olan ‘ilk Kan’a hâlâ arada sırada uğruyor. Ve onca kaza, onca maceranın ardından nispeten uzaklaştığı dağları düşünerek yaptıklarını anlamaya çalışıyor. İntihar/macera eğilimini baskılayıp daha az risk alıyor. Ve kendi deyimiyle:

“İpin ucunu hâlâ bırakmıyor.”

İlk ‘frikşınına’ sahip olduğu günden bu yana kaç tane ayakkabı eskittiğiniyse sadece Tanrı biliyor.

İlk Kan’ın ilk tekrarını yapan **Gavin Taylor** da tırmanıştan kopmuş değil. İtalya’da, dünyanın önde gelen kaya tırmanış bölgelerinden olan Arco yolu üzerindeki evinde, İtalyan asıllı eşi ve genç kızıyla birlikte yaşamını sürdürüyor. Yaşadığı kasaba civarında yeni rotalar açmaya çalışıyor. İngilizce öğretmeni olan Gavin aynı zamanda İtalyan Alpin kulüp bünyesinde yöredeki çocuklara kaya tırmanmayı öğretiyor. Türkiye’deki tırmanışlarını derin bir nostaljiyle anımsadığını söyleyerek hem Türkiye’deki havanın heyecan vericiliğini hem de karşılaştığı insanların olağanüstülüğünü vurgulamadan geçemiyor.

1989’da yaşadığı kazada sakatladığı omurgası nedeniyle uzun yıllar süren bir toparlama sürecinin ardından asıl uzmanlık alanına geri dönen **David Smeaton**, şimdilerde sanat öğretmenliği yapıyor. Gençleri yetiştiriyor. 2004’te tekrar nükseden sakatlığı ona hâlâ zor zamanlar yaşatsa da bugünlerde daha iyi olduğunu söylüyor. Kendini iyi hissettiğinde Türkiye’de sanat kursu açmak gibi bir planı var. David, 1980’lerde Türkiye’ye direksiyon sallayarak birlikte geldiği kız arkadaşı ve partneri Sarah ile beraberliğini sürdürmekte. Sarah biyoloji öğretmenliğinden vazgeçmiş değil. İkili Türkiye’den ayrıldıktan sonra İngiltere ve Alplerde pek çok tırmanışlar da yapmışlar. David sağlığına kavuştuğunda tırmanışa geri dönmek istiyor. Oldukça aktif bir Facebook kullanıcısı olarak İngiltere’deki hayatına devam ediyor.

Bir zamanlar Ballıkayalar kanyonu girişine park etmeye alıştığı bronz renkli Volkswagen Polo’suysa İstanbul Yeşilköy Otomotiv İhtisas Gümrük Müdürlüğü otoparkında dudağını bükmüş, hâlâ bir umut David’in yolunu gözlüyor.

1970’lerde Ballıkayalar Kanyonu’nu tırmanış amaçlı keşfeden isimlerin başında anılan **Mustafa Aktar** bugün Boğaziçi Üniversitesinde bir Profesör. Uzmanlık alanı elektronik konusu olmasına karşın içindeki doğa sevgisinin etkisiyle yerbilimlerine ilgisi kaymış. Son on beş yıldır Jeofizik konusuna yoğunlaşmış durumda. Profesörlüğünü de jeofizik alanında alan Mustafa Aktar şimdilerde Boğaziçi Üniversitesi’nde, Kandilli Rasathanesi Jeofizik Bölümünde hoca. Ülkemizin deprem kuşağında olduğunu da düşünürsek, zamanın büyük kısmının toplantılarla, projelerle, tez savunmalarıyla ve seyahatlerle geçtiğini tahmin etmek zor değil. Ama tüm bunlara rağmen elden geldiğince doğadan

kopmamaya çalışıyor. Bol bol trekking yapıyor, ülkemizde ve Alp dağlarında tur kayağı kayıyor. Tırmanışa ise artık vakit ayıramıyor.

Ballıkayalar'ın değişmez klasiği 'İlk Kan' rotasına adını veren, ülke dağcılığının 1987 koşullarında dönemi için bir hayli üst düzey olan böyle bir rotayı ilk görüşte serbest stille tırmanabilen **Emre Altoparlak**, inatla tırmanmaya devam ediyor. 2011, Emre'nin dağcılıkla geçen 25. yılını taçlandıracak! Tırmanışa olan tutkusu ve doğaya olan sevgisi artık Emre'nin iş yaşamıyla da kesişmiş durumda: On beş yıllık memuriyetin(kendi ifadesiyle esaret'in) ardından Emre altı yıldır ilgi alanı olan doğa sporlarına yönelik ekipman ve malzeme ithalatı yapıyor. Kendine ait markasıyla gerçekleştirdiği konfeksiyon üretiminin başında. *"Yani 40'ımdan sonra madalyonun öbür yüzünü gördüm."* diyerek izah ediyor bu durumu. Böylesine köklü bir değişikliğin ardından ilk başlarda çok zorlanmış da olsa artık zamanı yönetme ve doğru hedef belirleme konusunda kendini geliştirdiğini söylüyor. Bu sayede dağlara ve tırmanmaya daha çok vakit ayırabiliyor Emre. Hâlâ dağlara gidiyor, hâlâ yeni rotalar deniyor, hâlâ sınırlarını zorlamaya devam ediyor. Neden mi?

"Bunca yıldır bana sıkça sorulan, 'Abi sıkılmadın mı?' sorularına ancak şunu söyleyebilirim; THIS MUST BE LOVE!" – Emre Altoparlak, 20 Şubat 2011

'İlk Kan' rotasıysa Ballıkayalar tırmanış bahçesinde, yedilerin, sekizlerin, dokuzların serpiştirildiği kaya bandının orta yerinde, tüm mütevazı heybetiyle ona tırmanmak isteyenlere gerçek bir 'macera' vaat etmeye devam ediyor.

Burak Özdoğan
30 Mart 2011, Prag

- SON -

İLK KAN ÜZERİNE NELER SÖYLEDİLER

"Bu rotayı 1990'lı yıllarda defalarca kez yukarıdan emniyetli çıktım. Fakat rotanın gereğinden fazla kanlı vukuatı olduğu için yanlış hatırlamıyorsam hiç lider çıkmadım. Daha doğrusu Doğan'ın kazasından sonra biraz çekindim. O yüzden de lider çıkmayı hiç düşünmedim." – Yılmaz Sevgül, 24 Şubat 2010

← 0 →

"Ben 'İlk Kan' a lider hiç tırmanmadım Doğan'ın kazadan sonra biraz korktum galiba. (...) Bir kere ikinci olarak -Doğan'ın ardından olsa gerek- tırmandığımı hatırlıyorum." – Öztürk Kayıkcı, 28 Ocak 2011

← 0 →

"Açıkçası İlk Kan rotası benim hala çıkmadığım bir rota! Onun için işine yarayacak bir bilgi verebileceğimi sanmıyorum. Rotayla ilgili Emre'nin klasik hikâyesini bir de aklımda yanlış kalmadıysa Doğan'ın spor ayakkabılarla rotaya saldırmamasını hatırlıyorum! Bunun dışında, zaten bana hep daha zor ve itici gelen sağ tarafta olduğundan dolayı rotaya girmemiş olabilirim. Gidiyorum rotasını bile yıllar sonra çıkmışım.

Ama iyi ki hatırlattın bir ara gidip bir çıkayım, çok ayıp olmuş bunca seneye! Sana kolay gelsin moruk." – Uğur Yılmaz, 18 Mart 2011

← 0 →

"Sanırsam 1999 yılıydı daha yeni yeni iyi tırmanmaya başlamıştım tabii doğal olarak da kendime güvenim gelmiş, yeni yetme bir çocuk gibi davranıyordum o günlerde. Sabah rotalardan Overkill ya da Gidiyorum'u denedikten sonra acemi hevesi ben İlk Kan'ı deneyeceğim, diye sağdan soldan geleneksel malzemeleri toplamaya başladım. Bulabildiklerim de bir set stopper ve kasktan oluştu haliyle.

Arkasından ver elini rota! Tabii geleneksel tecrübemin az olmasından dolayı 10. metreden sonra aletlerin azalmasıyla tırmanış iyice korkutucu olmaya başladı. Hatta kilidin olduğu yan geçişten önce yanımda 3 tane stopper'ın kaldığını hatırlıyorum ve hepside ufak numaraydı birini yan çevirip taktım ve arkadan korkudan bembeyaz olmuş suratım ve beynime kadar vuran adrenalinle rotayı bitirmiştim ama indikten sonra bir saat kadar nabzım yerine gelmemişti. Kısacası İlk Kan tecrübesizliği affetmez kelimesini orda öğrenmiştim!" – Deniz Sağıroğlu, 28 Şubat 2010

← 0 →

"Yanlış hatırlamıyorsam 2000 veya 2001 yılında tamamen yapay tırmanış tekniği kullanarak bir çıkış yapmıştım (malzemeler hatırladığım kadarıyla 2 adet el yapımı tahta basamaklı ip merdiven, takoz ve hex seti idi). Hatta ilk denememde 2. taktığım alet üstüne yüklenince çıktı ve 3-4 metreden yere çakılmıştım. Emniyetimi alan kız arkadaşım şoka girmişti!" – Ulaş Ersin, 24 Şubat 2010

← 0 →

“Valla Őu İlk Kan rotasının layback'lerinde ie donen el tutuŐları bana hep yağlı gelmiŐti. O yüzden de lider bile girmedim hiçbir zaman ne yazık ki güzel bir rota olmasına rağmen.” – Murat Kandi, 23 Mart 2011

← Θ →

“PART'IM! İlk Kan'ı dŐnmek bende ilk korku duygusu uyandırır. Bir de doğal olmasının(boltsuz) verdiği bir imaj, asalet, ekol temsil etme...” – zgr Tan(Benim kadim partnerim), 24 Mart 2011

← Θ →

“İlk Kan'ı, nostaljik birikimi nedeniyle denemeyi gerçekten çok istiyorum. Kısmet olmadı Őimdiye kadar. Gecen Aykut'la konuŐtuk ama kısmet olursa bu yaz uğramaya çalıŐacaĐım ve deneyeceğim.” Nurettin zcan, 18 Mart 2011

Son Söz

Gözlerimi yumup düşlediğimde bende 'yuva' sıcaklığı uyandıran Ballıkayalar Kanyonu'ndaki onlarca rotadan sadece biri İlk Kan. Onlarca şahane rotadan sadece biri...

Ben hiç çıkmadım.

Ona bir iki kere üstten emniyetli yaptığım tırmanışların haricinde tek bir kez bile lider girmedim; bu cesareti kendimde bulamadım. Bulanlaraysa gıpta ederek baktım. Gönül isterdi ki yoğun tırmandığım dönemde en azından bir kerecik şansımı deneseydim; olmadı, denemedim... Denemedim ama İlk Kan'ın hikâyesine karşı duyduğum ilgi ve merak tazeliğini hiç kaybetmedi. Bana hep 'özel' göründü İlk Kan. Üzerinde yolları kesişen ve tırmanış tarihimiz açısından –en azından benim için- önem arz eden, belirleyici rolleri olan tırmanıcıları da düşündüğümde bende gerçek bir 'kavşak' izlenimi uyandırdı.

Neredeyse bir yılı aşan bir sürece yayılı bu çalışmamda, 'İlk Kan' penceresinden bakarak hem bu rota üzerinde kişisel öykülerini yazan tırmanıcılardan hem de 1970'lerden 2000'li yıllara kadar olan dönemde ülkemiz tırmanışı adına önemsedığım –ve yakalayabildiğim- olaylardan kesitler sunmaya çalıştım sizlere.

Beğeniyle okumuş olmanızı ümit ediyor; ola ki sürçülisan ettiysem de affınızı rica ediyorum.

Sevgi ve saygılarımla,

Burak Özdoğan,
30 Mart 2011, Prag

Fotoğraf Albümü

İlgili fotoğraf albümünü incelemek isterseniz –ki şiddetle tavsiye ederim- www.tirmanis.org adresine gidip "Kalem" bölümünden 'İlk Kan' başlıklı maddeye bakabilirsiniz.

TEŞEKKÜRLER!!!

Bu metni kaleme alırken,

Fotoğraf arşivini açarak derin taramalar yapan, bitmez tükenmez bilmeyen sorularıma sabırla yanıt veren, sadece bu yazıyı yazarken değil ilgili süreçte yaşadığım kimi sıkıntılarda da dostane desteğini esirgemeyen sevgili **David Smeaton**'a,

Gerek e-postalarla\ gerek ettiğim telefonlarla yönelttiğim soruları sabırla yanıtlayan, fikirlerini paylaşan, fotoğraf arşivini tarayan ve başından beri tam desteğiyle elini taşın altına koyan sevgili **Emre Altoparlak**'a,

Yıllara yayılı notlarından oluşan defterleri sayfa sayfa gözden geçiren, İstanbul'un bir ucundaki ajandalarında belki ilginç başka notlar bulur ümidiyle motoruna atlayıp gaza basan, elektronik postalarımı sabırla yanıt veren, Pelitözü'nde bir kamp gecesi benimle İlk Kan üzerine konuşmaktan kaçınmayan ve bu uzun soluklu süreçte her daim tam destek veren sevgili **Doğan Palut**'a,

Sadece İlk Kan üzerine paylaştığı düşünce ve duygularıyla değil aynı zamanda çektiği fotoğraflarla, benim adıma ettiği telefonlarla, eksik görsellerimi tamamlamak adına İstanbul'un bir yakasından öbür yakasına yaptığı seyahatlerle ve bu süreçte hem yazıyı bitirebilmem hem de türlü sıkıntılarımı hafifletmek adına esaslı dostluğuyla beni yalnız bırakmayan sevgili **Aykut Türem**'e

Aradan geçen kırk seneye karşın bu yazı için onca yoğunluğu arasında belleğini zorlayan, fotoğraflarını karıştıran, teknik sorularıma yanıt getirebilmek için elinden geleni yapmaya çalışan sevgili **Mustafa Aktar**'a,

Sevgili Mehmet Yüregilli'nin fotoğraflarını yazımda kullanabilmem için arşivini bizimle paylaşan Mehmet Yüregilli'nin eşi sevgili **Safiye Yüregilli**'ye,

Verdiği bilgilerle, paylaştığı çok değerli fotoğraflar ve notlarla yazının oluşmasında emeği olan sevgili **Gavin Taylor**'a,

Doğan Palut'un İlk Kan üzerinde yaşadığı o çok ciddi olaya ilişkin detayları tüm samimiyetiyle aktaran sevgili **Armağan İnci**'ye,

Demirkazık Kuzey Duvarı Kış çıkışı üzerine fikirlerini paylaşan sevgili **Ahmet Köksal**'a,

Bana yazmak; ama bilhassa dağcılık üzerine dönem tanıklığı yazmak yönünde motivasyon aşıl原因, İlk Kan çalışmamda onca güzel fotoğraf ve fikirle bana destek olan aynı zamanda abi'liğini esirgemeyen sevgili **Haldun Aydingün**'e,

Yazının gözden geçirilmesinde yardımcı olan sevgili **Pınar Kavak**'a,

İlk Kan üzerine düşüncelerini paylaşan sevgili **Recep İnce**'ye, **Murat Kandi**'ye, **Öztürk Kayıkçı**'ya, **Uğur Yılmaz**'a, **Yılmaz Sevgül**'e, **Nurettin Özcan**'a, **Ulaş Ersin**'e, **Özgür Tan**'a, **Deniz Sağiroğlu**'na

Ve ülkemiz tırmanışının gelişiminde emeği olan herkese,

Tüm katkılarından dolayı teşekkür ederim.

-
- ⁱ http://en.wikipedia.org/wiki/Hexes_%28climbing%29
- ⁱⁱ http://en.wikipedia.org/wiki/Spring-loaded_camming_device
- ⁱⁱⁱ Aladağlar – Ömer Tüzel, Çeviri Tunç Fındık. Sayfa 32
- ^{iv} Aladağlar – Ömer Tüzel, Çeviri Tunç Fındık. Sayfa 32
- ^v Kaynak: http://www.planetfear.com/articles/Traditional_Climbing_Records_Page_316.html
- ^{vi} İsmi İtalyan tırmanıcı Tita Piaş'dan alan bir tür kaya tırmanış tekniği.
- ^{vii} Kaynak: Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/U%C4%9Fur_Uluocak
- ^{viii} Kaynak: Ballıkayalar Tırmanış Rehberi, Doğan Palut, Haldun Aydıngün / Homer 1.Baskı, Sayfa 5
- ^{ix} Bknz. Röportaj: Unutulmaz Bir "Atölye"nin Mimarları Sorularımızı Yanıtıyor - <http://tirmanis.org/kalem/r%C3%B6portaj/unutulmaz-bir-gatoelyeqnin-mimarlar-sorularmz-yantiyor.html>
- ^x Bu ifade Git dergisinde Batur Kürüz'ün kaleme aldığı raporda aynı şekilde geçer.
- ^{xi} Bknz. <http://www.slackjaw.co.uk/climbingfilms/hardgrit.html>